

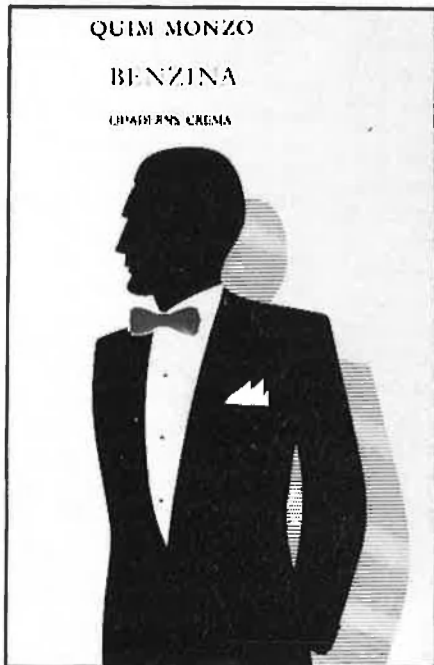
En coberta, disseny

En un país on s'edita tant i es llegeix tan poc, els llibres s'han de cuidar al màxim per fer-los arribar al públic. La coberta és la façana del llibre i allò que primer veu el lector.

Carles Singla

«**A**vi he vist el cel obert. Déu que és bo i que sap el que he sofert, m'ha deixat els seus consells, en un aparador de Can Castells». Això cantava **Joan Manuel Serrat** ja fa una colla d'anys. Però avui dia, si en Serrat anés a Can Castells, a Catalunya, a Tres i Quatre o a qualsevol llibreria, potser li costaria una mica més de trobar el missatge diví. O potser en trobaria molts, vés a saber.

Perquè d'uns anys ençà, els aparadors de les llibreries han vist tot un dal·tabaix a les cobertes exposades. Una veritable explosió d'imatges, lletres, fotografies, *collages*, de blancs i de colors i una llista que no s'acabaria mai. Per això, si Déu volgués deixar un missatge a l'aparador d'una llibreria, pot-

ser hauria de parlar primer amb un dissenyador.

«El disseny de les cobertes és una resposta a la necessitat de diferenciació per arribar al públic», diu **Raül D. Pane**, que dissenya la major part de cobertes de l'editorial Laia. Argentí i resident des de fa cinc anys a Barcelona, Raül és el responsable del disseny de

col·leccions com «El mirall i el temps» o «L'entrellat». També ha fet, junt amb la il·lustradora **Silvia Alcoba**, col·leccions com «El nus» i feines per a Cruïlla i altres editorials. Per a Raül Oscar Pane, és important la imatge editorial que transmeten els llibres, una imatge que ha fet fàcil d'identificar en les seves cobertes.

Ferran Cartes diu que el «boom» de les cobertes no és res més que un fenomen empresarial. «El mercat s'ha tornat més salvatge i els llibres han d'incloure la pròpia publicitat». Cartes treballa en una agència especialitzada en comunicació política i dibuixa les cobertes de les col·leccions «Les naus d'Empúries», «L'Odissea» i «Migjorn» per a Editorial Empúries. «El lector ha de parar els ulls —diu— en aquell llibre que se li vol vendre». Per això cal delimitar bé el públic al qual s'adreça i establir un contacte creatiu i solidari.

«Crear una complicitat, un corrent de solidaritat amb el to del llibre per part del lector». Ferran Cartes treballa molt amb cobertes blanques, amb un mínim d'elements, com a «contestació al tipus d'imatges enormes». El blanc al mig d'un bosc de color. «Però la plasmació d'aquesta idea et pot portar batusses enormes amb l'editor».

Qui no té problemes amb l'editor i sí un estil similar al de Ferran Cartes és **Jaume VallcorbaPlana**. Editor i dissenyador de Quaderns Crema, la seva és una editorial petita que s'ha anat imposant fortament des que es va crear. Les seves cobertes segueixen una línia molt determinada: «Una coberta ha de ser el més austera possible». Partidari només dels elements tipogràfics, els seus llibres porten el mínim d'elements que permetin diferenciar-los. I per a més diferenciació, a les col·leccions de

narrativa canvia el dibuix de la coberta a cada edició. Així, en els llibres de **Quim Monzó**, que havia estat grafista i col·labora en el disseny de les seves cobertes, la il·lustració es canvia en cada edició, o el personatge de *Benzina*, per exemple, apareix amb el corbatí de diferent color.

Vallcorba, que té «una editorial per als amics», intenta sempre posar a la coberta alguna cosa que no tingui res

a veure amb el contingut del llibre. «Vaig traient els meus fantasmes personals, com si fossin objectes trobats». Objectes com l'avionet de la portada de *Penja els guants*, *Buixana* de **Ferran Torrent** o la mateixa atzavara, símbol de l'editorial. Però sobretot, Jaume Vallcorba creu que el disseny no acaba a la coberta sinó que continua a cada pàgina del llibre: «Hi ha una proporció, un ritme tipogràfic. És molt

important que el llibre es pugui llegir bé i, en tipografia, està tot inventat».

Una editorial que també es preocupa molt per l'interior dels llibres és Columna. No debades, un dels seus socis fundadors és **Ricard Badia**, grafista de professió, que s'encarrega del disseny de tots els llibres que editen. «Això pot ser positiu, perquè facilita la feina, però també pot donar una visió massa personalitzada, una estètica massa continuïsta».

Columna té dues vessants, la col·lecció clàssica, que es reconeix pel to lleugerament rosat del paper, i la de butxaca, per a la qual es vol un disseny a base de fotografia. No obstant això, el primer llibre d'aquesta col·lecció «jove», *Amorrada al piló*, duia un dibuix com a il·lustració. Després, títols com *Nits de neó* o *Menys que zero* ja s'han identificat per a la fotografia. I per al llibre esperat, *Cool = Fresc*, la fotografia d'un cul de noià (ben bufó, si pot ser).

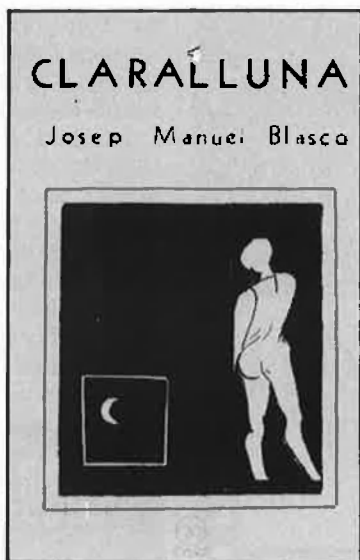
L'elegància és fonamental en els llibres de Columna, «bé s'ha de notar que un dels editors és dissenyador». Ara prepara un expositor en forma precisament de columna.

L'elegància també és important per a **Pep Trujillo**, dissenyador de La Magrana, editorial per a la qual ha creat les col·leccions «Venècies» i «Cotlli-

re». Tot i que creu que «la tipografia és l'essencial en una coberta», cal diferenciar-les i emprar la il·lustració o la fotografia. I res tan a prop del llibre com la foto del seu autor. Els llibres de «Venècies» i «Cotlliure» tenen la portada il·lustrada amb la foto de l'autor i un disseny on només varien els colors i la disposició dels elements. Així hem vist la fila que feia **Raymond Que-neau**, estirat al mig d'una carretera esperant que el metro de Zazie l'atropellés. Pep Trujillo nega «totalment que dissenyar sigui fer d'artista. I dissenyant cobertes tampoc no et fas ric, però és una feina agraïda, no és tan efímera com la publicitat».

L'últim repte amb què s'ha hagut d'enfrontar ha estat el disseny de «La negra», col·lecció de novel·la policíaca, que ha resultat amb l'ajut del fotògraf **J. Gol**. Amb fotografies d'un immens arxiu han buscat de donar una certa morbositat visual a aquestes cobertes. Però mai «volent passar al davant de l'autor».

En el camp de la novel·la negra, la col·lecció que ha fet furor durant molts anys ha estat «La cua de palla», d'Edicions 62. Editada per primera vegada als anys seixanta, després d'aquell intent que no va quallar, es va convertir en «Seleccions de la cua de palla». Els seus títols s'han venut com l'aigua. El creador del seu disseny, **Jordi Fornes**,

va fer la coberta del primer llibre editat per 62 i ha seguit fent-ne moltes més, per a aquesta i altres editorials, fins al punt que ja no li caben a casa tots els llibres dels quals ha fet la portada.

Però, per a ell, això no és més que una manera de guanyar-se la vida. «La meva feina és el disseny, però la meva vocació va per altres bandes: la pintura, l'escultura... Per això no pinto per il·lustrar les cobertes». Sí que fa «la feina el més digna possible», emprant sobretot la fotografia o el material que té més a mà. «Manipulo els materials i faig servir allò que tinc més a prop. He fet servir la meva família o amics meus per a les cobertes». Així, la noia amb una pistola apuntant-li al cap d'«*Oi que maten els cavalls?*» és la seva filla.

Treballar per a tants llibres fa que no es puguin llegir tots i que calgui parlar amb l'editor sobre el tema de l'obra. «De vegades hem fet bestieses, com posar una noia morena quan al llibre en surtia una de rossa».

Tot i els milers de cobertes fets, Jordi Fornes tampoc no s'ha fet ric. Com diu **Raül O. Pane**: «les empreses d'aquí no tenen en compte el disseny en fer la previsió de costos. Als Estats Units, en canvi, es paguen preus astronòmics per aquesta feina».

Un altre grafista amb molts anys de fer llibres a l'esquena és **Enric Satué**. Ha fet el redisseny de la col·lecció Austral, els llibres d'Alfaguara i, més recentment, les cobertes dels llibres

d'Iberia. «L'únic lloc on encara es pot llegir tranquil és al cel» va dir Fernando F. Gómez a la presentació de la col·lecció.

Satué ha fet poques col·leccions en català. La més coneguda és «El tros de paper», d'editorial Empúries, on, per exemple, un llibre d'articles de Pere Calders s'il·lustra amb un tros de paper de vidre. «Són imatges quotidianes fora de context, que adquireixen una dimensió diferent. Imatges no en funció de definir el contingut del llibre, m'ho plantejo més com un joc amb el lector que amb una intenció mercantilista».

Per a ell, dels tres sectors en què es pot dividir el disseny gràfic —publicitat, identitat-senyalització i edició— aquest darrer és el més mal pagat. Però com Ferran Cartes, troba que hi ha una compensació intel·lectual.

A l'altre extrem de dissenyadors com Fornes o Satué, **Jordi Viladoms**, amb els vint anys encara per complir, és un dels dissenyadors més joves d'aquest moment. Procedent del còmic, va entrar en contacte amb l'editorial El Llamp, per a la qual va fer la il·lustració de coberta de *Trenta taronges*. Després, l'editor li va passar l'encàrrec d'una nova col·lecció: «Originals». No coneix altre sistema de fer les cobertes que «llegir els llibres, encara que la il·lustració no vulgui guardar relació amb el contingut. Les primeres que vaig fer eren més aviat conceptuals, basades en el dibuix, el traç, el color... Ara opto més per una síntesi d'elements».

Susanna Ullibarri també fa ella mateixa els dibuixos per a les cobertes que dissenya. Treballa per a edicions Proa, per a la qual ha fet la nova imatge de la col·lecció «A tot vent» i els llibres de «Curar-se en salut». Per a ella, aquesta feina és més com un *hobby*, perquè, una vegada fet el disseny de la col·lecció, només cal anar ajustant ca-

FILMOTECA

CICLE HOMENATGE A JORGE LUIS BORGES: BORGES I EL CINE

DIMECRES 25 - 23.00 H.

HOMBRE DE LA ESQUINA ROSADA

70 minuts. 1961-62 (ARGENTINA)

Director: René Mugica

Guió: Joaquín Gómez Bas

Isaac Aisemberg

Carlos Aden

Sobre el cuento de

Jorge Luis Borges

Intèrprets: Francisco Petrone

Susana Campos

DIVENDRES 27 - 23.00 H.

STRATEGIA DEL RAGNO

V. O. subtitulada

97 minuts. 169-70 (ITÀLIA)

Director: Bernardo Bertolucci

Guió: Marilú Parolini,

Eduardo Gregorio,

Bernardo Bertolucci

(sobre «Tema del traidor

y del héroe», conte de

Jorge Luis Borges).

Intèrprets: Giulio Brogi

Alida Valli

DIJOUS 26 - 19.00 H.

INVASION

124 minuts 1968-69 (ARGENTINA)

Director/ Productor: Hugo Santiago

Guió: Jorge Luis Borges,

Hugo Santiago

(sobre argumento de

Jorge Luis Borges

y Adolfo Bioy Casares)

Intèrprets: Lautaro Murúa

Olga Zubarry

DISSABTE 28 - 19.00 H.

LES AUTRES

V. O. en francès

130 minuts. 1973-74 (FRANÇA)

Director: Hugo Santiago

Guió: Jorge Luis Borges,

Adolfo Bioy Casares,

Hugo Santiago

Intèrprets: Patrice Dally

Noëlle Châtelet

PRÒXIM CICLE: "ERIC ROHMER,
LA LITERATURA COM A CINEMA"

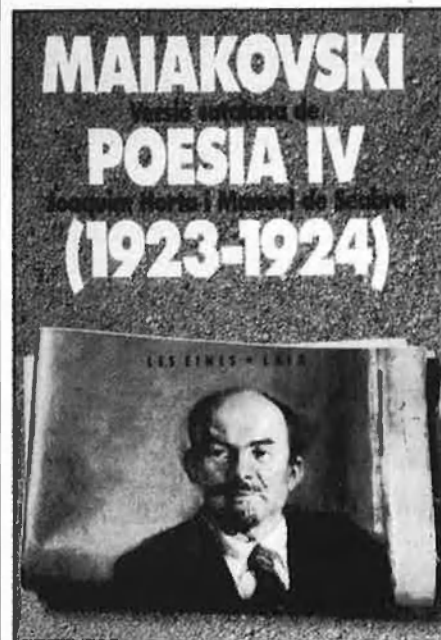
Totes les projeccions tindran lloc en el Centre Cultural de la Caixa d'Estalvis de València. Plaça de Tetuan, 23.
ENTRADA LLIURE.

CAJA DE AHORROS DE VALENCIA
CAIXA D'ESTALVIS DE VALÈNCIA

da vegada la tipografia i fent el dibuix. «A més, l'estampació dels llibres —les tapes són de tela— limita molt. Has de simplificar-ne les línies, i fer el dibuix a una tinta. Per això el faig jo mateixa». Susanna també ha il·lustrat els premis Sant Jordi d'aquests últims anys. «Però passa que sempre és el que has de fer amb més presses».

Qui va rebre el premi Laus per la coberta d'un llibre va ser **Josep Hortolà**, dissenyador de Tres i Quatre. Va ser per *Ramona Robif*, un dels primers llibres que va fer per a aquesta edito-

rial. I una de les darreres feines seves ha estat la revista *Daina*, de la qual acaba de sortir el segon número.

Hortolà, que també té per norma llegir el llibre, pensa que el grafisme és una manera de viure com una altra. «Jo, que anava per a filosofia i lletres, em guanyo la vida com un llicenciat». En les seves cobertes fa una «opera aperta», una suggerència. «M'agrada el grafisme pur, no les fotos. Utilitzo obra feta, pintures dels pintors que m'agraden. M'interessa més la pintura que el disseny». Josep Hortolà s'ha llaurat un bon prestigi i ha fet feines com el primer logotip d'*El Temps* o col·laboracions amb l'escultor **Alfaro**.

El disseny dels llibres és una qüestió que ha anat adquirint molta importància. Una bona coberta pot ajudar que un llibre es vengui i les editorials, que no dormen, cada vegada se'n preocupen més. En pocs anys ha sortit un nombre de grafistes que treballen en llibres que seria difícil d'aplegar ni tan sols en un llibre. Però vivim en un temps eclèctic i no es pot parlar d'un disseny de cobertes. Simplement, hi ha dissenyadors. □